

27 ŞUBAT DEVRİMİ SONRASINDA GEÇİCİ HÜKÜMETİN KURULUŞU VE YÖNETİM PROBLEMİ

Ülkü ÇALIŞKAN*

ÖZ

Rusya'da imparatorluk düzeninin ve Romanov Hanedanı'nın sonunu getiren 27 Şubat Devrimi sonrasında ülkeyi yönetmek için iki önemli iktidar odağı meydana geldi. Bu kurumlar, Geçici Komite ve sonrasında Geçici Hükümet adını alan siyasi yapı ve Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'dir. Petrograd Sovyeti'nin ilk anda Geçici Hükümet'e iktidarı bırakması, onun Geçici Hükümet üzerinde baskı yapmasına engel olmadı. Petrograd Sovyeti'nin Petrograd Garnizonu, ordu ve halk üzerindeki etkinliği, Bolşeviklerin Geçici Hükümetin varlığı ve savaşa devam kararını sürekli sorgulaması ve gerekli reformların gerçekleştirilememesi Geçici Hükümeti oldukça yıprattı. İki tane hükümet krizi ve bir tane hükümet darbesi girişimini Petrograd Sovyeti sayesinde atlatabildi. Bütün süreç 25 Ekim 1917 tarihinde Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesiyle sonuçlandı. Bu dönemde tarihçiler daha çok Bolşeviklerin faaliyetlerine odaklandılar. Ancak bu ara dönemde Geçici Komite ve Geçici Hükümet açısından olayları anlamaya çalışmak tamamlayıcı bir unsur olacaktır. Dolayısıyla bu makalede devrimin neden burjuva devrimi olarak adlandırıldığı, Geçici Hükümetin hangi şartlar altında iktidar olduğu, otoritesini ne kadar geçerli kılabildiği, Petrograd Sovyeti ve Bolşeviklerin tutumunun ne olduğu ve Geçici Hükümetin hatalarının ne olduğu gibi problemlere cevaplar aranacaktır. **Anahtar Kelimeler:** 27 Şubat Devrimi, Geçici Komite, Geçici Hükümet, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Heyeti, Bolşevikler

THE ESTABLISHMENT OF THE PROVISIONAL GOVERNMENT AFTER THE FEBRUARY 27 REVOLUTION AND THE GOVERNING ISSUE

ABSTRACT

After the February 27 Revolution, which brought the end of the imperial system and the Romanov Dynasty in Russia, there appeared two significant power centers. These institutions are the Provisional Committee, a political structure which was later named the Provisional Government, and the Petrograd Soviet of Workers' and Soldiers' Deputies. The fact that the Petrograd Soviet left the governing power to the Provisional Government immediately did not prevent its pressure on the Provisional Government. The influence of the Petrograd Soviet on the Petrograd Garrison, the army, and the public; the Bolsheviks consistently questioning the existence of the Provisional Government as well as the decision to continue the war; and the necessary reforms that could not be made wore down the Provisional Government significantly. Two governmental crises and one coup attempt were eluded thanks to the

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ulkucalisikan@hotmail.com

Petrograd Soviet. The whole process resulted in the Bolsheviks taking over the government on October 25, 1917. The historians at the time focused more on the activities of the Bolsheviks. However, it would be complementary to try to understand the events with respect to the Provisional Committee and the Provisional Government in the interim. Therefore, answers to the questions why the revolution was called the bourgeoisie revolution, in which conditions the Provisional Government came to power, how long it maintained its authority, what the attitudes of the Petrograd Soviet and the Bolsheviks were, and what mistakes the Provisional Government made were sought in this article.

Keywords: The February 27 Revolution, Provisional Committee, Provisional Government, the Petrograd Soviet of Workers' and Soldiers' Deputies, the Bolsheviks

GİRİŞ

27 Şubat Devriminin Gelişimi

1917 Şubat Devrimi hızlı ve beklenmedik bir halk hareketi şeklinde gelişti¹. Devrim sanıldığı gibi aksine sosyalist kişi ve grupların propagandasının eseri değildi². Birinci Dünya Savaşı'nda ülkenin kötü yönetimi, alınan yenilgiler ve artan ekonomik

---

¹ Aleksandr A. Gizetti, *Borba so Starim Pravitelstvom i Perevorot 27 Fevralya 1917 goda*, Tipografiya N. Ya. Durniyakina, B. Zelenina, Petrograd 1917, s. 1; E. K. Pimenova, *Dni Velikago Perevorota Oçerki Velikoy Russkoy Revolyutsii s İllyustratsiyami*, Knigaizdatelstvo Blago, Petrograd 1917, s. 5. Troçki, Şubat Devrimi'nin kendi devrimci örgütlerinin muhalefetini dinlemeyen taban unsurları tarafından başlatıldığını ve aynı zamanda inisiyatifin başkalarından önce sömürülen ve ezilen proletaryanın bir kesimi tarafından alındığının öne sürülebileceğini söylemektedir. Ancak Şubat Devrimi'ni kim yönetti sorusuna da özellikle "Lenin'in parti okulundan yetişmiş, bilinçli ve iyi pişmiş işçiler" şeklinde cevap vermektedir. Önderliğin, ayaklanmanın zaferini sağlamaya yeterli olsa da baştan itibaren devrimin gidişatını proleter öncünün ellerine verme yeteneğinde olmadığını da eklemektedir. "Bolşeviklerin yönlendirdiği işçi sınıfının devrimi yönettiği" fikri bazı Sovyet dönemi eserlerinde yinelenen bir temadır. Ancak "önceden örgütlü olmayan halk hareketi" tanımlaması da bu dönem literatüründe yer bulabilmiştir. Aslında şu da bir gerçektir ki Şubat Devrimi sonrası gelişen süreç, temelde işçi sınıfı, asker ve köylülerin Bolşevikleştirilmesi tarihidir. Lev Troçki, *Rus Devriminin Tarihi Şubat Devrimi: Çarlığın Devrilmesi*, Çev. Bülent Tanatar, C. I, Yazın Yayıncılık, İstanbul 1988, s. 112, 162; Arnold Borisoviç Kadişev, *Fevralskaya Revolyutsiya*, Literaturno-İzdatelskiy Otdel Politupravleniya Revvoensoveta Zapfronta, Smolensk 1921, s. 4; Sergey Aleksandroviç Alekseyev, *Oktyabrskaya Revolyutsiya*, Molodaya Gvardiya, Moskova Leningrad 1929, s. 7, 9, 12, 23; Mihail Grigoryeviç Gayisinskiy, *Fevralskaya Revolyutsiya: 1917-1927*, Molodaya Gvardiya, Moskova Leningrad 1927, s. 31-32, 36; Andrey Pavloviç Kuçkin, *Fevralskaya Burjuazno-Demokratiçeskaya Revolyutsiya 1917 goda*, Gosudartvennoye Sotsialno-Ekonomiçeskoye İzdatelstvo, Moskova 1938, s. 3-4; Yevgeniy Dmitriyeviç Çermenskiy, *Fevralskaya Burjuazno-Demokratiçeskaya Revolyutsiya 1917 goda v Rossii*, Voennoye İzdatelstvo Ministerstva Voorujennih Sil Soyuza SSR, Moskova 1937, s. 32, 34.

² Aleksandr Ivanoviç Guçkov *Rasskazivayet...*, TOO Redaktsiya Jurnal Voprosi İstorii, Moskova 1993, s. 30, 33.

kriz imparator ve kabinesine karşı muhalefetin gelişmesine yol açtı. Devlet Duması, sivil toplum örgütleri ve halktan ileri gelenlerin ülkede gelişen durumu ve savaşı bu şekilde sürdürmenin imkânsızlığını gösterme çabaları sonuçsuz kaldı³. Askerî ve siyasi çevre, işçi ve köylü sınıfları tarafından gerçekleştirilecek bir devrimin kaçınılmazlığının farkındaydı. Devrime engel olmak amacıyla imparator ve kabinesinin değişimini sağlamak istediler⁴. 1915-1916 yıllarında ordu ve Duma çevrelerinde imparatora yönelik saray darbesi planları konuşuldu⁵. Eğer 27 Şubat Devrimi gerçekleşmeseydi saray darbesi, Mart ya da Nisan ayında gerçekleşecekti⁶.

1917 yılının ilk iki ayında grev sayısı bir önceki yıla göre oldukça arttı⁷. 14 Şubat'ta⁸ toplanan Devlet Duması işbaşındaki hükümetle çalışılmayacağını belirterek yeni bir hükümet kurulması önerisini yineledi⁹. Fiyatlardaki ani yükselme sonucu 18 Şubat'ta yeni bir grev dalgası başladı. Ayrıca bu günlerde başkentte yiyecek sıkıntısı baş gösterdi. 22 Şubat'ta Putilov Fabrikası Müdürlüğü'nün lokavt ilan etmesiyle 40.000 işçi sokağa atıldı. İşçiler, Petrograd'daki¹⁰ diğer işçilerin desteğini sağlamak üzere bir çağrıda bulunmaya karar verdiler ve bir grev komitesi seçtiler. Aynı gün II. Nikola, Mogilev'deki ordu karargâhına gitti. 23 Şubat'ta genel grev ilan edildi. 24-27 Şubat tarihlerinde karışıklıklar daha da arttı. 25 Şubat'ta ayaklanmayı bastırmak için gönderilen Kazak birlikleri halktan yana tavır aldı¹¹. 25-26 Şubat tarihlerinde polis ve askerî birlikler tarafından halka ateş açıldı¹². Devrimin kaderini etkileyen en önemli olay, 26-27 Şubat tarihlerinde Petrograd Garnizonu'ndan bazı birliklerin halka ateş açmayı reddederek devrime katılmaları oldu¹³. Rus otokrasisi 1905 yılında devrimci harekete 12 ay başarıyla direnmesine rağmen Şubat 1917 Devriminde ordunun desteğinden yoksun kalınca 12 gün bile ayakta kalamadı¹⁴.

A. Geçici Komite'nin Kuruluşu

Devrim olayları gelişirken Devlet Duması milletvekilleri 25 Şubat'ta son toplantısını yapmaktaydı. Şehir ve yerel idare (zemstvo) yiyecek maddeleri ortak komisyonlarının kurulması ve bu konudaki yasanın yayımlanması hakkında görüşmeler yaptılar. 28 Şubat Salı günü saat 11.00'de toplanma kararı alarak 12.30'da dağıldılar.

³ Tatyana A. Bogdanoviç, *Velikiye Dni Revolyutsii*, Vremennogo Komiteta Gosudarstvennoy Dumı, Petrograd 1917, s. 4-5.

⁴ *Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet...*, s. 16-17.

⁵ Aleksandr Kerenski, *Kerenski ve Rus İhtilali*, Çev. Rasih Güran, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul 1967, s. 119-125; Pavel N. Milyukov, *Vospominaniya*, T. 2, İzdatelstvo İmeni Çehova, New York 1955, s. 284.

⁶ *Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet...*, s. 284.

⁷ Kerenski, *a.g.e.*, s. 153.

⁸ Tarihler, Rusya İmparatorluğu'nda 1 Şubat 1918 tarihine kadar kullanılan Jülyen Takvimi'ne göre yazılmıştır.

⁹ Bogdanoviç, *a.g.e.*, s. 6.

¹⁰ 1914-1924 yılları arasında S. Petersburg'un yerine Petrograd adı kullanıldı.

¹¹ Kerenski, *a.g.e.*, s. 158-159.

¹² Pimenova, *a.g.e.*, s. 13, 19-20, 23.

¹³ Alexander Rabinowitch, *Devrime Doğru Petrograd Bolşevikleri ve 1917 Temmuz Ayaklanması*, Çev. Serpil Pehlivan, Yordam Kitap, İstanbul 2014, s. 28-29

¹⁴ S. A. Smith, *Rus Devrimi*, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Dost Kitabevi, Ankara 2010, s. 12.

Sol kanat milletvekilleri toplantının 28 Şubat yerine 27 Şubat günü yapılmasını istedi. Çoğunluk bu teklifi reddetti. Ancak tek bir konuda anlaşma sağlandı. Devlet Duması başkanı Rodziyanko'nun odasında fraksiyon temsilcilerinden oluşan Yaşlılar Heyeti'nin özel bir toplantısında, 27 Şubat Pazartesi günü saat 14.00'de Duma üyelerinin kapalı bir oturum yapmaları kabul edildi¹⁵.

26 Şubat günü Duma'nın çeşitli partilere ve hiziplere mensup birçok üyesi, Duma'yı 27 Şubat günü resmî bir toplantıya çağırması için başkanı zorladılar. Ancak Rodziyanko bunu kabul etmedi¹⁶. Rodziyanko, 26 Şubat akşamı Devlet Duması çalışmalarına ara verildiğine dair kararnameden haberdar oldu¹⁷. 27 Şubat günü Başbakan Golitsin ve bakanlar istifa etti¹⁸. 27 Şubat sabahı toplanan milletvekillerine II. Nikola'nın kararnamesi okundu. Kendi aralarında düzenledikleri toplantıda hiçbir şekilde dağılmamaya karar verdiler. Kadet Partisi başkanı Milyukov, hareketin karakteri anlaşılincaya kadar beklemeyi, düzeni kurmak, kişi ve kurumlarla temasa geçmek için Duma üyelerinden Geçici Komite kurmayı teklif etti. Buna göre, komiteyi seçme görevi Yaşlılar Heyeti'ne verildi¹⁹.

Aynı gün sol kanat Kadet liderlerinden Nekrasov, Devlet Duması başkanı Rodziyanko'nun Mogilev karargâhında bulunan imparatora ve cephedeki ordu komutanlarına 26 Şubat tarihinde telgraf çektiğini bildirdi. Rodziyanko 26 Şubat tarihli telgrafta, başkentte anarşinin hüküm sürdüğünden ve hemen yeni bir hükümet kurulması gerektiğinden bahsetti. 27 Şubat tarihinde tekrar II. Nikola'ya telgraf çekti. Bu telgrafta da, imparatorun yeni bir hükümet kurması için emir vermesinden, Devlet Duması'nı Nisan ayına kadar tatil eden kararnameyi iptal etmesinden ve yasama kurullarını yeniden toplamasından, aksi halde hareketin orduya yayılarak Almanya'nın zafer kazanmasına ve hanedanın yok olmasına sebep olacağından bahsetti²⁰. Her iki telgraf da imparatora ulaşmasına rağmen cevap alınamadı. Yalnız 28 Şubat tarihinde Rodziyanko, II. Nikola tarafından halka güven verebilecek sorumlu bir hükümet kurmakla görevlendirildiğini haber aldı. Bu haberin Geçici Komite ve Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti kurulduktan sonra bir önemi kalmadı²¹. Bu arada Rodziyanko, bütün başkomutanlıklardan destekleneceği yönünde cevaplar aldı²².

Nekrasov, Yefremov, Çheidze ve Kerenski'nin de aralarında bulunduğu sol

¹⁵ Kerenski, *a.g.e.*, s. 160.

¹⁶ *A.g.e.*, s. 160.

¹⁷ Mihail V. Rodziyanko, *Kruşeniye İmperii i Gosudarstvonnaya Duma i Fevral'skaya 1917 goda Revolyutsiya*, İKAP, Moskova 2002, s. 297. II. Nikola, başkentten ayrılmadan önce biri Devlet Duması'nın dağıtılması, diğeri tatile girmesi hakkında iki kararnameyi imzalayarak ve tarihlerini boş bırakarak Başbakan Golitsin ve İçişleri Bakanı Protopopov'a bırakmıştı. Golitsin, Duma'nın çalışmalarına ara verilmesi yönündeki kararnameyi tercih ederek üzerine 26 Şubat tarihini attı. Kerenski, kararnameye 25 Şubat tarihinin atıldığını aktarsa da dönemin kaynakları 26 Şubat tarihinde hemfikiridir. Kerenski, *a.g.e.*, s. 148, 161. Oturumlar olağanüstü koşullara bağlı olarak en erken 1917 Nisan ayından itibaren başlayabilecekti. Milyukov, *a.g.e.*, s. 282, 289.

¹⁸ Rodziyanko, *a.g.e.*, s. 298.

¹⁹ Milyukov, *a.g.e.*, s. 292-293.

²⁰ Kerenski, *a.g.e.*, s. 162-163.

²¹ Rodziyanko, *a.g.e.*, s. 299.

²² Nikolay A. Stepnoy, *Etapı Velikoy Russkoy Revolyutsii*, İzdatelstvo Step, Samara 1918, s. 3.

kanat muhalefet temsilcileri Yaşlılar Heyeti'nden hemen Duma'yı resmen toplantıya çağırılmalarını ve imparatorun kararnamesini dikkate almamalarını istediler (27 Şubat günü). Rodziyanko ve Milyukov'un da aralarında olduğu çoğunluk buna karşı çıktılar. Devlet Duması'nın toplanmamasının ardından İşçi Vekilleri Sovyeti'nin kurulmasıyla bu boşluk doldurulmuş oldu. Hatasını anlayan Rodziyanko, ertesi gün Duma'yı resmî bir kurum olarak yeniden canlandırmaya çalıştı²³. Ancak herhangi bir sonuç alınamadı.

Rodziyanko, Devlet Duması'nın toplanmama sebeplerini bir taraftan devrimin kendi varlığında, diğer taraftan Devlet Duması üyelerinin devrim mücadelesinde ısrarlı bir direnişe kısmen hazırlıksız olmalarında ve Devlet Duması'nın toplanma meselesine Duma fraksiyonlarının farklı tutumunda görmektedir²⁴. Sağ liberal milletvekillerinden Guçkov'a göre, Devlet Duması'nın toplanması fikrine sonradan kurulacak olan Geçici Hükümet'te çoğunluğu oluşturan ancak Dördüncü Duma'da zayıf bir şekilde temsil edilen Kadet (Anayasal Demokrat Parti) bakanlar karşıydı. Anlaşılan Duma'da sağlam bir çoğunluk oluşturamayacaklarını düşünmekteydiler. Geçici Komite ve Geçici Hükümet üyesi Kadet milletvekili A. İ. Şingarev, Duma kadrosunu, baskı altında olduğundan yasama çalışması yapmak için uygun bulmamaktaydı. Ayrıca Duma hakkında olumsuz düşünenler, Duma'nın mülkiyet seviyesine göre dolaylı seçim sistemi yüzünden halk kitlelerinin gözünde itibarını kaybettiğini, yetkisinin olmadığını ya da toplanmasının herhangi bir önemi olmadığını düşünmekteydiler. Belki de devlet idaresinde sorumluluğu Devlet Dumasıyla paylaşmaktan kaçınmaktaydılar²⁵. Kadet Partisi başkanı Milyukov ise, eski düzenin kalıntısı olarak gördüğü Devlet Duması'nı yıkılmaya mahkûm görmekteydi²⁶. Aslında Sosyalist Devrimci olan ancak Duma'da Trudovik (Emekçi) Fraksiyonu'na üye milletvekili Kerenski, Devlet Duması'nın toplanmasını ve ülkede cumhuriyet ilan edilmesini istemektedir²⁷.

Yaşlılar Heyeti tarafından seçilen Geçici Komite üyeleri şu kişilerden oluştu; Rodziyanko, Şulgin, Milyukov, Lvov, Çeidze (Petrograd Sovyeti Başkanı oldu.), Nekrasov, Karaulov, Dimitriyukov, Rijeovski, Şidlovski, Engelhard, Şingarev ve Kerenski. Geçici Komite'de aşırı sağcılar dışında bütün partiler temsil edildi. Rodziyanko, yeni bir hükümet kuruluncaya kadar Geçici Komite'nin başkanlığını kabul etti. 27 Şubat akşamı Petrograd Askeri Garnizonu'nun teslim alınması için Askerî Komisyon kuruldu. Eski bakanlar tutuklanmaya başladı²⁸.

Rodziyanko, Milyukov, Guçkov ve diğer Duma liberalleri devrime rağmen II. Nikola'nın tahttan oğlu lehine feragat etmesini ve II. Nikola'nın kardeşi Grandük Mihail Aleksandroviç'in naiplik görevini üstlenmesini istediler. Bu devrim öncesindeki saray darbesi planlarında da mevcut bir düşüncedydi. Ancak II. Nikola, 2 Mart'ta hem kendisi, hem oğlunun tahttan feragat ettiğini bildirerek tahtı kardeşi Grandük Mihail'e bıraktı. 4 Mart tarihinde Grandük Mihail de genel seçim sonrası toplanması düşünülen Kurucu Meclis tarafından davet edilirse tahtı kabul edeceğini bildirerek yönetimi Ge-

²³ Kerenski, *a.g.e.*, s. 164-165.

²⁴ Rodziyanko, *a.g.e.*, s. 316.

²⁵ *Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet...*, s. 123.

²⁶ Pavel N. Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, ROSSPEN, Moskova 2001, s. 41.

²⁷ Kerenski, *a.g.e.*, s. 162, 164-165; Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 51.

²⁸ Kerenski, *a.g.e.*, s. 165, 169-170.

çici Hükümet'e bıraktı²⁹.

Milyukov, eski hanedanın devamı meselesini, devlet düzeni şeklinin (parlamentar-anayasal monarşinin devamı) çözümsüz ve cevapsız bırakılmayacağını düşünerek ve bir iç savaş tehlikesini önlemek amacıyla destekledi. Kalıcı bir barış yapılırsa yapılmaz Kurucu Meclis'in toplanması sağlanmalıydı. Ancak 2 Mart'ta Tavrida Sarayı'nda işçi ve askerler önünde monarşinin devamı yönündeki açıklamaları tepki çekince bunun kişisel düşüncesi olduğunu açıklamak zorunda kaldı³⁰. Guçkov, imparatorluk ve Rus hanedanının varlığını sadece sembolik bir makam olarak değil, büyük bir çekime sahip canlı bir güç olarak görmekteydi. Mücadele etmek için onu ya da başka bir deyişle dolaylı yoldan Geçici Hükümeti takip edebilecek ve ölebilecek insanlar bulunabileceğini düşünmekteydi. Ancak üst yönetim olarak monarşi tarafından herhangi bir siyasî yapının onaylanma prestijinin yokluğu, halkın seçtiği yasama kurumu ve herhangi bir organizasyonun toplanmaması sonucu Geçici Komite ve sonrasında Geçici Hükümet havada asılı kalmış oldu³¹.

1. Petrograd Sovyeti'nin Kuruluşu ve Geçici Hükümete Yönetimi Bırakması

Geçici Komite'nin ilk zamanlarında felakete götüren bir yetersizlik gözlemlendi. Petrograd İşçi Vekilleri Sovyeti'nin kurulmasıyla ikili bir iktidar meydana geldi³². 1905 Devrimi olaylarında kurulan İşçi Vekilleri Sovyeti'ni hatırlayan sosyalist partiler hızlı bir şekilde onu yeniden kurmaya karar vermişlerdi³³. Devlet Duması'nda Rodziyanko'nun onayıyla toplanan sosyalist parti temsilcileri ve milletvekilleri bir Yürütme Komitesi seçtiler. Menşevik milletvekili Çheidze başkan, Menşevik milletvekili Skobelev ve Trudovik (Emekçi) milletvekili Kerenski başkan yardımcılığına seçildiler³⁴.

Komite kendi kadrosunu düzenlemek için her birlikten birer tane, fabrikalardan ise her bin kişiden birer tane olmak üzere temsilci seçilmesini teklif etti³⁵. 27 Şubat akşamı bazı fabrika ve alaylardan gelen temsilcilerle yapılan toplantı sonucunda Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ve Geçici Sovyet Yürütme Komitesi kuruldu³⁶.

²⁹ A.g.e., s. 181, 183.

³⁰ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 50. Anayasal monarşinin devam etmeyeceğinin anlaşılması üzerine geriye ülkenin idare şeklinin demokratik parlamenter cumhuriyet olarak desteklenmesi seçeneği kalmıştır. Bu yöndeki politika değişikliği Kadet Parti programına da yansdı. Bu madde, 9-12 Mayıs 1917 tarihinde toplanan sekizinci parti kongresinde kabul edilen programda yer aldı. *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno Demokraticheskoj Partii 1915-1917 gg.*, T. 3, K. 1, ROSSPEN, Moskova 2000, s. 661.

³¹ *Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet...*, s. 61-62.

³² Rodziyanko, a.g.e., s. 304.

³³ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 42.

³⁴ Kerenski, a.g.e., s. 168. Petrograd Sovyeti'nde Kerenski'nin çok önemli bir rol oynadığına dair bir iddia olmasına rağmen, Kerenski'nin anılarında bu yönde bir anlatım yoktur. Petrograd Sovyeti'nin kuruluşu daha çok kendiliğinden gelişen bir olay görünümündedir. Devlet Duması üyeleri de herhangi bir engellemede bulunmamışlardır. Andrey B. Nikolayev, *Gosudarstvennaya Duma v Fevral'skoy Revolyutsii: Oçerki İstorii*, Çastny İzdatel P. A. Tribunskiy, Ryazan 2002, s. 31.

³⁵ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 42.

³⁶ Bogdanoviç, a.g.e., s. 17. Köylü Vekilleri Sovyeti, Ekim Devrimi'nden sonra Sovyetle

Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi Askerî Bölümü denilen organ da kuruldu. (Geçici Komite'nin kurduğu gibi.) Şehrin bütün bölgeleriyle bağlantı kuran bu bölüm, ilerleyen zamanlarda Savaş ve Donanma Bakanı Guçkov ve Petrograd Askerî Bölge Komutanı Kornilov'la rekabet halinde oldu³⁷.

28 Şubat tarihinde Petrograd Sovyeti, yayımladığı bildiriye halktan destek istedi. Petrograd bölgelerinde halk iktidarının kurulması için bölge komiserleri atadı³⁸. Martın başından itibaren tüm önde gelen şehir ve sanayi merkezlerinde Sovyetler kuruldu. Birkaç hafta içerisinde de tüm yurda yayıldılar³⁹. Kitleler, Sovyetleri kendi iktidarının merkezî organları olarak gördüler⁴⁰. İlkbahar ve yaz ayları boyunca Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler Sovyetlerdeki ana güçlerdi. İlimli sosyalistler, Sovyetlerin devrimci demokrasinin çıkarları doğrultusunda yerel yönetim üzerinde denetim uygulaması gerektiğini düşündüler⁴¹.

27 Şubat akşamı Geçici Komite'nin de bir toplantısı oldu. Devlet ve toplum düzeninin sağlanması ve yeni hükümetin organizasyonu için iktidarı üstlenmeyi uygun gördü⁴². Çünkü hemen geçici bir hükümet kurulmadığı takdirde Sovyetin kendisini devrimin yüksek otoritesi ilan etme ihtimali vardı⁴³. Böylece Geçici Hükümet, iktidarın yasal kaynağı olarak Duma'yı ileri süremediğinden devrimin yasal temsilcisi haline geldi⁴⁴.

1 Mart sabahı, Geçici Hükümetin programı ve kadrosu belirlendi. Aynı günün akşamı Petrograd Sovyeti'nin hükümeti desteklemek için gerekli gördüğü şartlar tartışıldı⁴⁵. Petrograd Sovyeti ve Geçici Komite, hızlı bir şekilde Geçici Hükümetin kurulmasına karar verdi⁴⁶. Geçici Hükümet kadrosuna Sovyet Yürütme Komitesi'nden iki üye göndermesi istendi. Ancak Yürütme Komitesi, devrimin bir burjuva devrimi olduğunu ileri sürerek Geçici Hükümete katılmamaya karar verdi⁴⁷. 2 Mart'ta Geçici Hükümet kadrosu açıklandı. Başbakan ve İçişleri Bakanı Prens G. E. Lvov, Dışişleri Bakanı P. N. Milyukov, Savaş ve Donanma Bakanı A. İ. Guçkov, Ulaştırma Bakanı N. V. Nekrasov, Ticaret ve Sanayi Bakanı A. İ. Konovalov, Maliye Bakanı M. İ. Teresçenko, Eğitim Bakanı A. A. Manuilov, Sen Sinod V. Lvov, Tarım Bakanı A. İ. Şingarev,

---

birleşti. John Reed, *Dünyayı Sarsan On Gün*, Çev. Erdoğan Gürkan, Roman Yayınları, İstanbul 2002, s. 19. Rodziyanko, Petrograd Sovyeti'nin gizli bir şekilde de olsa kesintisiz çalışmaya devam ettiğini ve 1905 yılından beri propaganda faaliyetlerini kesmediğini iddia etmektedir. Rodziyanko, *a.g.e.*, s. 305.

³⁷ Kerenski, *a.g.e.*, s. 171.

³⁸ Rodziyanko, *a.g.e.*, s. 305.

³⁹ Troçki, *a.g.e.*, s. 227.

⁴⁰ Alekseyev, *a.g.e.*, s. 14.

⁴¹ Smith, *a.g.e.*, s. 26-27.

⁴² Pimenova, *a.g.e.*, s. 27.

⁴³ Kerenski, *a.g.e.*, s. 170; Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 42-43. İleri sürüldüğü gibi Geçici Komite'nin Petrograd Sovyeti ile otorite ve yetkisinin bir kısmını gönüllü olarak paylaşma düşüncesini destekleyen kanıtlar bulunamamıştır. Nikolayev, *a.g.e.*, s. 36.

⁴⁴ Djeffri Hosking, *Rossiya: Narod i İmperiya (1552-1917)*, Popularnaya İstoriçeskaya Biblioteka, Smolensk 2001, s. 469.

⁴⁵ Kerenski, *a.g.e.*, s. 173; Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 44-45.

⁴⁶ Bogdanoviç, *a.g.e.*, s. 21-22.

⁴⁷ Kerenski, *a.g.e.*, s. 173.

Adalet Bakanı A. F. Kerenski oldu⁴⁸. Pskov'da bulunan çar, İmparatorluk Sarayı'na getirildi ve orada ailesiyle birlikte Geçici Hükümet tarafından gözetim altında tutuldu⁴⁹.

Geçmiş dönemlerden beri Rus liberalleri geleneksel olarak sosyalistleri müttefikleri olarak görmeye eğilimliydiler. Sosyalistlerin sosyal reform ilgi alanı, liberallerin politik demokratikleşme ilgi alanıyla kıyaslanabilir ve uyuşabilirdi. Çoğu Rus sosyalisti de liberalleri müttefikleri olarak görmeye eğilimliydiler. Çünkü burjuva liberal devrimini gündemdeki ilk aşama olarak gören ve otokrasiye karşı mücadelede onu desteklemenin gerekli olduğunu düşündükleri Marksist bakış açısını kabul etmişlerdi⁵⁰. Petrograd Sovyeti liderleri, Rusya'nın sosyalist devrim için olgunlaşmamış olduğu görüşüne katılmışlardı. Kısmen de kendilerini hükümet edecek kadar yetkili ve hazır hissetmemişlerdi⁵¹. Yürütme Komitesi içerisindeki Sosyalist Devrimci Parti temsilcileri ise, iktidarı ele geçirme ideolojilerinden tamamen vazgeçmeseler de esas itibarıyla örgütsel zayıflıklarının farkındalığı konusunda birçok Menşevikle aynı fikirdeydiler. Rusya'nın tüm gücünün savunma çabası ve karşı devrimin önlenmesi amacıyla birleştirilmesi konusunda Menşeviklerle aynı düşünüyorlardı. Sosyalistler, ilkelerine ihanet etmemeleri ve liberal bir hükümette bakanlık görevlerini kabul ederek kitleler karşısındaki duruşlarına zarar gelmemesi için Geçici Hükümet'e de katılmadılar⁵². Ayrıca Rusya İmparatorluğu'ndaki gayriruslar arasında küçük burjuvazi sayısı proletaryadan çok fazlaydı. İşçilerin pek çoğu burjuvazinin uzlaşmacı ve aza kanaat eden tutumundan etkilenmişti⁵³. Lenin, işçinin yeterince bilinçli ve organize olmaması nedeniyle iktidarı Sovyetin devralmadığını yazmıştır⁵⁴.

Geçici Hükümetin kadrosu ılımlı liberallerden oluştu. Çoğunluk Kadet Partisi üyelerindendi. Daha sağ kanatta Guçkov ve Lvov vardı. Kabinede sol kanattan sadece Trudovik (Emekçi) fraksiyonu milletvekili Kerenski vardı⁵⁵. 2 Mart akşamı Geçici Hükümet tarafından bir bildiri imzalandı ve ertesi gün yayımlandı. Bildiride bütün siyasî ve dinî nitelikteki suçların affedilmesi, söz, basın, toplantı, sendika kurma ve grev özgürlüğü, siyasî özgürlüğün askerî ve teknik kurumlar dışında silahlı kuvvetlerdeki kimselere de tanınması, sınıf, din ve milliyet üzerindeki bütün sınırlamaların kaldırılması, genel seçim sistemiyle yapılacak bir seçimle Kurucu Meclis'in toplanması için gerekli hazırlıklara başlanması, polisin yerine halk milisi kurulması ve başına yerel belediye organlarına karşı sorumlu memurlar atanması, yerel belediye organlarında genel seçim sisteminin uygulanması, devrim askerlerine karışmış askerlerin silahlarının ellerinden alınmaması ve Petrograd'dan uzaklaştırılmamaları, askerlerin görev sırasında ve askerî hizmette tam bir askerî disipline bağlı oldukları sırada öteki bütün yurttaşların hakkı olan medenî haklar üzerine konulan sınırlamalardan muaf tutulma-

⁴⁸ *A.g.e.*, s. 177-178.

⁴⁹ Bogdanoviç, *a.g.e.*, s. 27-28.

⁵⁰ Sheila Fitzpatrick, *The Russian Revolution*, Oxford University, New York 1994, s. 40.

⁵¹ Edward Hallett Carr, *Bolşevik Devrimi*, Çev. Orhan Suda, C. 1, Metis Yayınları, İstanbul 2006, s. 75.

⁵² Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 29.

⁵³ *1917 Sovyet Devrimi I*, Çev. Alaattin Bilgi, Evrensel Basın Yayın, İstanbul 2004, s. 117.

⁵⁴ Vladimir İ. Lenin, *Polnoye Sobraniye Soçineniyi 31*, İnstitut Marsizma-Leninizma Pri TsK KPSS İzdatelstvo Politiceskoy Literaturi, Moskova 1969, s. 106.

⁵⁵ Gizetti, *a.g.e.*, s. 26.

maları başlıkları vardı. Bildiride savaş ve toprak reformu gibi acil çözülmesi gereken konularla ilgili madde yoktu. Daha sonraki günlerde Sovyet liderleri, Geçici Hükümetin otoritesine doğrudan doğruya karışmanın çare olmadığını ve o günkü şartlar altında yeni hükümetin çalışmalarını yakından izleyerek olayları etkilemenin en iyi politika olacağını anlayarak bir İletişim Komitesi'nin kurulmasını onayladılar. Her iki taraftan üyeleri olan bu komite, bilgi alışverişi yapmak ve Sovyet ve hükümet arasında iyi bir ilişki sağlamaya çalışacaktı⁵⁶. Genel olarak Geçici Hükümet, Petrograd Sovyeti'nin kontrolü altında faaliyet gösterdi⁵⁷.

Eyaletlerde eski idare organları -vali, polis, jandarma- devrim olayları sırasında etkisizleştirildiler. Geçici Hükümet, ülkede belediye ve yerel yönetim başkanlarını görevlendirerek yeni bir düzen kurmaya çalıştı. Ancak eyaletlerde Sovyetlerin kurulmasıyla birlikte onlar bölgelerdeki gerçek iktidar sahibi oldular⁵⁸.

2. 27 Şubat Devrimi ve Sonrasında Bolşeviklerin Durumu

Nisan 1917 tarihinden önce Lenin ve Bolşevikler, Rus tarihinde nispeten önemsiz bir aktör olarak yer aldılar. Bolşevik Parti, Rus politikacılarının yan kanatlarındaki yerlerinden Lenin'in liderliğinde merkeze kaydılar⁵⁹. Lenin önce partiyi sonra Sovyeti etkisi altına alarak bunu başardı. Başlıca sosyalist örgütler Sosyalist Devrimci Parti (SR), Sosyal Demokrat Menşevik ve Bolşevik Partiler arasında Birinci Dünya Savaşı'na yönelik tutum olarak savunmacı, ılımlı ve radikal enternasyonalist akımlar ortaya çıkmıştı. Savunmacı akımda Avrupa'daki Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, Prusya militarizmi yok edilene kadar devrimci eylemleri askıya almak istedi. İlimli enternasyonalist teorisyenler, Avrupa'daki askerî çatışmaları kınıyor ve savaşan tarafların hangisi kazanırsa kazansın, enternasyonal sosyalizm amacına eşit şekilde zarar vereceğini söylüyor, zafer ya da yenilgi olmaksızın hemen barışın sağlanması için dünya çapında kitlesel barış hareketi örgütlemeye çalışıyordu. Rusya'daki savaş karşıtlarının arasında en radikal programları ortaya atan Bolşevik lider ise V. İ. Lenin idi. Barış yerine iç savaş vurgusu ve Rusya'nın yenilgisini desteklemesi dolayısıyla Lenin'in programı gerçekten radikaldi⁶⁰.

Bolşevikler, Şubat olaylarına hazırlıksız yakalandılar. Bu dönemde partinin üye sayısı oldukça az bir seviyede idi. Yerel parti örgütleri zayıf ya da hiç yoktular. Ekim Devrimi'nde önemli rolleri olacak olan liderlerin çoğu göç etmiş, hapse atılmış veya sürgüne gönderilmişti. Lenin ve G. E. Zinovyev İsviçre'nin Zürih şehrinde, Nikolay Buharin ve Lev Troçki New York'ta, J. V. Stalin, M. Sverdlov ve L. B. Kamenev ise Sibiriyadaydılar. Petrograd'da Şliapnikov, V. M. Molotov ve Zalutski'den oluşan Merkez Komitesi Rusya Bürosu ve Petersburg Komitesi vardı. Petersburg Komitesi'nin beş

⁵⁶ Kerenski, *a.g.e.*, s. 207. Bakanlık ve departmanlarda da kontrol amaçlı iletişim komisyonları vardı. *Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet*, s. 63-64.

⁵⁷ Gizetti, *a.g.e.*, s. 26.

⁵⁸ Alekseyev, *a.g.e.*, s. 15.

⁵⁹ Alan Wood, *The Origins of the Russian Revolutions 1861-1917*, Routledge, Londra 2003, s. 51.

⁶⁰ Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 18-20. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nda işçilerin genel ruh hali ve eylem yapısı açısından bkz. *Raboçiyeye i İntelligentsiya Rossii v Epohu Reform i Revolyutsii 1861-Fevral 1917 g.*, Russko-Baltiyskiy İnfomatsionny Tsentr BLİTS, S. Petersburg 1997.

üyesi polisler tarafından tutuklanan yüz şüpheli arasında olduğundan komite 26 Şubat'ta ortadan kaldırıldı. Şubat ayının sonlarında bu türden tutuklamalarla komitenin çoğu yok edildiğinden komitenin görevlerini geçici olarak Viborg Bölgesi Bolşevik Komitesi üstlendi. Dikkat çeken başka bir nokta, 10 Mart tarihinde Petersburg Komitesi tarafından kalıcı Bolşevik Askerî Örgütü'ne zemin hazırlayacak olan komiteye bağlı bir Askerî Komisyon kurulmasıdır⁶¹.

Lenin, Geçici Hükümeti, liberal burjuva ve toprak sahiplerinden oluşan bir hükümet olarak görmekteydi. Hükümet Almanya'yla emperyalist savaşın savunucusu ve koruyucusuydu. Ona göre, emperyalist savaş burjuva aleyhine işçilerin sınıf mücadelesini hızlandırmalıydı. Düşman sınıflar arasında bir iç savaşa dönüşmeliydi. İşçiler yeni hükümeti desteklemek zorunda değildi. Bu hükümet İngiliz-Fransız emperyalist kapitaliyle bağlantılıydı. Rusya; Ermenistan, Türkiye ve Galıçya'yı yağmalamak için bu savaşa girmişti. Barışa ulaşmak için devlette iktidar toprak sahibi ve kapitalistlere değil, işçi ve köylülere ait olmalıydı. Devrimci savunma, sosyalizme ihanetti. Tek gerçek hükümet, İşçi Vekilleri Sovyeti idi⁶².

Petrograd Sovyeti'nin kuruluşunda Bolşeviklerin hiçbir rolü olmadı. Hatta devrimin ilk zamanlarında Bolşevikler Sovyete karşıydılar. Ancak 27 Şubat akşamı fikirlerini değiştirdiler ve Yürütme Komitesi'ne üç Bolşevik katıldı⁶³. Mart ayı ortalarında Petrograd'a dönen Kamenev, Stalin gibi önde gelen Bolşeviklerin *Pravda* (Gerçek) Gazetesi'nde yayımlanan makaleleri Lenin'i kızdırdı⁶⁴. Stalin'e göre, "kahrolsun savaş" sloganını kullanmak uygun değildi. Bu slogan hiçbir şey vermiyordu ve savaşın kesilmesi amacıyla savaşan devletlere pratik etki etmeyebilirdi. İşçiler, askerler ve köylüler miting ve gösterilere son vermek zorundaydılar. Geçici Hükümet halkların kendi kaderini tayin ilkesi temelinde barış antlaşması imzalanması için savaşan devletleri ikna etmeliydi. Petrograd İşçi Vekilleri yeni durum için yetersiz kalmaktaydı⁶⁵.

Lenin 29 Mart-3 Nisan tarihlerinde başkentte toplanan Birinci Rusya Sovyetleri Konferansı'nın son gününün akşamında ülkeye döndü. 4 Nisan günü, ilk kez Sovyetler Kongresi Bolşevik delegelerine ünlü Nisan Tezleri'nin tamamını okudu. Nisan Tezleri, 6 Nisan tarihli Merkez Komitesi Bürosu toplantısında onaylanmadı ve 8 Nisan tarihinde doğrudan Petersburg Komitesi tarafından reddedildi. Ancak Lenin, çok kısa bir sürede partinin büyük kısmını kendi tarafına çekmeyi başardı. 14-22 Nisan tarihlerinde toplanan Birinci Petrograd Şehir Konferansı, Lenin'in Geçici Hükümetin kınanması

⁶¹ *A.g.e.*, s. 33-34.

⁶² Lenin, *a.g.e.*, s. 1-2, 13, 20-21, 50-53, 104-105, 108, 111. Ayrıca bkz. Vladimir İlyiç Lenin, *Ot Fevralya K Oktyabriyu*, Partizdat TsK VKPb, Moskova 1937. Lenin, 1905 Devrimi'nde Sovyetlere oldukça kayıtsız davranmıştı. Bu esnada kurulan Petrograd Sovyeti'nde de önemli bir rol oynamadı. Ancak Sovyetlerin halk kitlelerinin ele geçirilmesinde etkili ve başarılı olması hatta yıkılışlarından sonra bile saygınlıklarını yitirmeyişleri karşısında tutumu değişti. Carr, *a.g.e.*, s. 55, 87-88.

⁶³ Kerenski, *a.g.e.*, s. 199.

⁶⁴ *Pravda 1917 g.*, (Polniy Tekst pod obşey red. K. S. Eremeyeva, M. S. Olminkogo, M. A. Savelyeva, M. İ. Ulyanovoy), Vıpusk Perviy, Leningradskiy Oblit, Leningrad 1927, s. 81-253; Robert Service, *Lenin*, Çev. Suat Kaya, Abis Yayınları, Ankara 2014, s. 319.

⁶⁵ İosif V. Stalin, *Soçineniya*, T. 3, Gosudarstvennoye İzdatelstvo Politiceskoy Literaturı, Moskova 1954, s. 7-8, 12.

ve tüm iktidarın Sovyetlere verilmesi yönündeki önergesini kabul etti⁶⁶. Bir süre sonra partinin yerel organizasyonları da bu kararları onayladılar⁶⁷. Ayrıca Lenin'in Nisan Tezleri 24-29 Nisan tarihleri arasında düzenlenen Yedinci Rusya Konferansı'nda çoğunluk oylarıyla kabul edildi⁶⁸.

3. Petrograd Askerî Garnizonu

Şubat Devrimi sırasında Petrograd ve çevresindeki asker sayısının 215.000-300.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Siyasî öneminden dolayı Şubat Devrimi'ni izleyen dönemde Geçici Hükümet, Petrograd Sovyeti ve başlıca Rus siyasî partileri arasında garnizonu kontrol etme yarışı başlamıştır. Bolşevikler, bu konuya diğer partilerden daha fazla önem verdiler ve çok büyük çaba harcadılar. 22 Mart tarihinde Bolşevik Askerî Örgütü kuruldu. Fakat Petrograd Garnizonu içinde hemen taban kazanamadılar. Nisan Hükümet krizi ve sonrasında büyüyen kitlesel bir destek kazandılar⁶⁹. Aslında 27-28 Şubat tarihlerinde Devlet Duması'na subaylarıyla birlikte gelen askerler, halka hizmet etmeye ve Geçici Komite'ye tabi olmaya hazır olduklarını bildirmişlerdi⁷⁰. Ancak Duma'nın askerler arasındaki otoritesi ilk haftalardan sonra azalmaya başladı⁷¹. Bunda Petrograd Sovyeti'nin ünlü 1 No'lu Emiri yayımlamasının büyük etkisi oldu.

Sovyet Askerî Bölümü, ilk olarak bu emrin Geçici Komite Askerî Komisyonu tarafından yayımlanmasını talep etti. Komisyon başkanı Albay Engelhardt, Petrograd Askerî Bölgesi'ni ilgilendiren ilk emrin yeni Savaş Bakanı Guçkov tarafından verileceğini ve kendisinin de iki gün içinde göreve başlayacağını söyleyerek bu talebi reddetti. Bunun üzerine Petrograd Sovyeti 1 No'lu Emiri kendisi yayımladı (1 Mart)⁷². Emirde, bütün birliklerde alt rütbe temsilcilerinden oluşan bir komite seçilmesi, askerî birliklerin politik faaliyetlerinde İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin talimatına uymaları, Geçici Komite Askerî Komisyonu'nun emirlerine İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin emir ve kararlarıyla çelişki halinde değilse uyulması istenmekteydi⁷³. Bu emrin yayımlanmasından sonra Guçkov, yeni bir emirle eskisinin ilga edilmesine çalıştı. 3 Mart'ta yayımlanan 2 No'lu Emir, 1 No'lu Emir'i ilga etmedi ve sadece cephe gerisindeki tutumu tespit ettiğini belirtti. 1 No'lu Emir bütün orduda yaygınlaştırıldı. Orduda komiteler kuruldu ve disiplin bozukluğu meydana geldi. Cepheyle bağlantı kurulacak bütün iletişim kanallarını Sovyetin denetlemesi de Geçici Hükümetin aleyhine bir durum oldu⁷⁴.

⁶⁶ Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 38, 40-41.

⁶⁷ *İstoriya Vsesoyuznoy Kommunističeskoj Partii (Bolşevikov)*, İzdatelstvo TsK VKP(b) Pravda, 1938, s. 179.

⁶⁸ *Kommunističeskaya Partiya Sovetskogo Soyuza v Rezolyutsiyah i Reşeniyah Syezdov, Konferentsiyi i Plenumov TsK 1898-1958*, Gosudarstvennoye İzdatelstvo Političeskoj Literaturı, 1953, s. 335-339.

⁶⁹ Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 46, 48.

⁷⁰ Bogdanoviç, *a.g.e.*, s. 18.

⁷¹ Kerenski, *a.g.e.*, s. 217.

⁷² *A.g.e.*, s. 171-72.

⁷³ *1917 Sovyet Devrimi I*, s. 110-111.

⁷⁴ *Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet...*, s. 64-67.

1 No'lu Emir'den sonra orduda yayılan propogandanın kesilmesine yönelik önlemler, Sovyetle uyumsuzluk anlamına geleceğinden bu Geçici Hükümetin sonu anlamına gelebilirdi. Bütün garnizon Sovyetin elindeydi ve onlar Geçici Hükümeti ortadan kaldırılabilirlerdi. İktidarın Petrograd Sovyeti'ni ortadan kaldırmak için zaman kazanması gerekiyordu. Bu yüzden Guçkov, Petrograd Askeri Bölge Komutanı General Kornilov'dan Geçici Hükümet'e askerî bir destek yaratmasını istedi. Kornilov'a Petrograd Garnizonu'na düzen getirme görevi ve kişisel atamaların tayininde sınırsız yetki verildi. Kornilov, Geçici Hükümet oturumunda Bolşevikleri ortadan kaldırmayı teklif etti. Bu konuda destek gelmedi. Geçici Hükümet, Petrograd Garnizonu'nun şehir dışına çıkarılmasını da tartıştı. Guçkov, garnizonun şehirden taşınması fikrine karşı çıktı. Bir takım önlemlerle revize ederek yanlarına çekmeye çalıştı. Ancak Kornilov'un yoğun bir şekilde uğraşmasına ve kimi başarılar elde etmesine rağmen Nisan Krizi gelip çatığında hala güçlü durumda değildiler. 200.000 kişilik garnizondan sadece 4200 genç subay ve subay adayı gerçekten hükümete sadıktı. Belki Petrograd dışındaki cephedeki birliklerle şehre askerî bir sefer yapılabilirdi. Bunu daha sonra şanssız bir şekilde Kornilov uyguladı⁷⁵.

B. Hükümet Krizleri ve Sonuçları

Sosyalist Devrimciler, toprak sorununun çözümünü Kurucu Meclis'in toplanmasına ertelediler ve Geçici Hükümete baskı yapmadılar. Oysa bu rejimin devamını sağlamaya yönelik olumlu bir adım olabilirdi⁷⁶. Geçici Hükümet'in Dışişleri Bakanı Milyukov'un emperyalist "zafere kadar savaşa devam edilmesi" yönündeki açıklamaları Petrograd Sovyeti'nin tepkisini çekti. Ancak Nisan krizinden sonra yeni kurulan koalisyon hükümeti de yeni bir taarruz fikrini destekledi⁷⁷.

20-21 Nisan tarihlerinde binlerce işçi ve asker, Geçici Hükümeti ve Milyukov'u protesto ettiler. Hükümet karşıtları ve yandaşları arasında silahlı çatışmalar yaşandı. 21 Nisan günü geç saatlerde Sovyet iki günlük sokak gösterisi yasağı koydu. Geçici Hükümet, Sovyetin tutumuyla uyum içerisinde olan ilhaksız ve tazminatsız bir barış antlaşmasını desteklediklerini ilan edinceye kadar olaylar devam etti. Bolşevikler bu krizin gelişiminde dolaylı yollardan katkı sağladı. Ancak Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi gösteri yasağı getirdiğinde Bolşevik temsilciler bu karara uydular⁷⁸. Bu kriz sonrasında 25 Nisan'da Milyukov, 1 Mayıs'ta Guçkov istifa ederek kabineden çekildiler. 2 Mayıs tarihinde Petrograd Sovyeti'nden beş sosyalistin katılmasıyla Prens Lvov başkanlığında bir koalisyon hükümeti kuruldu. Lvov, Kerenski'yi Savaş ve Donanma Bakanı olarak atadı⁷⁹. Sosyalistler özellikle azınlıkta kalmak istediler. Kerenski haricinde 8 tane Kadet ve diğer liberal parti temsilcisi bakan vardı⁸⁰.

Hükümete katılma lehinde olan Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin fikir ve

⁷⁵ Kaynakta başka bir yerde garnizonun yaklaşık 125.000 kişilik olduğu yazmaktadır. *A.g.e.*, s. 71-75, 79.

⁷⁶ Edward Hallett Carr, *Bolşevik Devrimi*, Çev. Orhan Suda, C. 2, Metis Yayınları, İstanbul 2007, s. 37.

⁷⁷ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 56, 76-77, 81-84, 102.

⁷⁸ Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 42-43.

⁷⁹ Kerenski, *a.g.e.*, s. 213-214, 226.

⁸⁰ Alekseyev, *a.g.e.*, s. 28.

stratejilerini deęiřtirmelerinin çeřitli sebepleri vardı. Toprak ve fabrikaların kamulařtırılmasına yönelik taleplerin, eęer direnme olmazsa saę kanattan gelebilecek karřı devrime yol açabileceęi dūřünülyordu. Őlkede ařırı řekilde bűyűyen anarři vardı. İřçilerin refah seviyesini korumak ve ekonominin okűřűnű önlemek için ekonomi űzerinde hűkűmetin kontrolűnű geniřletmeye ihtiyaç vardı. En önemlisi de savař meselesi vardı. Sosyalistlere ihanetle suçlanmamak ve Almanya'nın zafer kazanmasına yol amamak için savař maęđuru insanların kabul edebileceęi bir politika tanımlanmasına ihtiyaç vardı⁸¹.

Yeni kabine 5 Mayıs tarihinde bir bildiri yayımlayarak, ayrı bir barıř anlaşması imzalamayı reddettięini, savař amaçlarının 27 Mart tarihli hűkűmet beyannamesinde tespit edilmiř bulunan "tazminatsız ve ilhaksız bir barıř esasları" dāhilinde olacaęını ve genel bir demokratik barıřın gerçekleřmesine yönelik műttefiklerle grűřmelerin yapılacaęını ilan etti. İkinci maddede, yeni bir Rus taarruzunun temelini hazırlayan Rus silahlı kuvvetlerinin rolű tanımlanmaktaydı. Rusya ve műttefiklerinin yenilmesi demokratik barıřın saęlanması geciktireceęi ya da imkānsız hāle getireceęinden Geçici Hűkűmet, Alman kuvvetlerinin Batıdaki műttefikleri ezdikten sonra Rusya űzerine saldırısına engel olmak için ordunun gerek savunmada gerek taarruzda rgűtlenme ve gűlenmesine alıřacaktı⁸². Siyasī bakımdan taarruz, saę kanata mutlak bir zorunluluk, ılımlı sosyalistlere de gerekli bir ktűlűk olarak grűnmekteydi⁸³.

Petrograd Sovyeti'nin çoęunluęu ve belli bařlı simaları saldırı planını desteklediler. Demokratik barıř prensibine baęlı olmalarına raęmen űlkenin gűsűzlűęű, bu programın yabancı devletler tarafından kabulűnű azaltmaktaydı. İngiltere ve Fransa'yı etkilemek için Almanya'ya karřı zafer kazanmalı ve onlar tarafından ciddiye alınmalarını saęlamalıydılar. Zaten řubat ayından beri Rusya'nın műttefikleri onu, Merkezī Devletlere karřı yeniden savařmaya zorlamaktaydılar. Amaçlarına varmak için műttefikler dostça bir kandırmadan ekonomik bir baskıya kadar deęiřen çeřitli çarelere bařvurdular. Dostça kandırma konusunda Sovyet çevrelerini etkileyebilecek Batılı sosyalistlerden faydalandılar. Taarruz hazırlıęı siyasī ve askerī sahada yapıldı. 3-24 Haziran tarihleri arasında toplanan Birinci Rusya Sovyetleri Kongresi'nde 271 aleyhte ve 39 çekimser oya karřılık 472 oyla taarruz fikri onaylandı⁸⁴.

Bu arada Bolřevikler, iktidarın Sovyetlere bırakılması amacıyla sempatizanlarını 10 Haziran tarihinde bir sokak gösterisine çağırdılar. Ancak Rusya Sovyetleri Kongresi'nin karşı çıkması űzerine gösteriyi iptal ettiler. Kongre tarafından 18 Haziran 1917 tarihinde Sovyetleri desteklemek amacıyla bir sokak gösterisi dűzenledi. Bu göstericilerin arasına karşı Bolřevikler kendi sloganlarını attıklarından istenilen sonucu yaratmadı⁸⁵. 18 Haziran tarihinde Galiçya cephesinden Rus ordusunun saldı-

⁸¹ Hans Rogger, *Russia in the Age of Modernisation and Revolution 1881-1917*, Longman Group Limited, New York 1983, s. 276.

⁸² *A.g.e.*, s. 226-227.

⁸³ Marcel Liebman, *Rus Devrimi Bolşevik Zaferinin Kökenleri, Aşamaları ve Anlamı*, ev. Samih Tiryakioğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2017, s. 166.

⁸⁴ *A.g.e.*, s. 165-171; Kerenski, *a.g.e.*, s. 237-238. Bu kongreye katılan 777 delegenin 285'i Sosyalist Devrimci, 248'i Menşevik ve 105'i Bolřevikti. Delege sayılarında farklılıklar gözlenmektedir. Troçki, *a.g.e.*, s. 434; Carr, *a.g.e.*, s. 92; Smith, *a.g.e.*, s. 27.

⁸⁵ Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 61-68, 85-92.

rısı başladı. Ayrıca Merkezî Ukrayna Radasıyla varılan anlaşma metninin hükümetin yaptığı bir toplantıda çoğunlukla onaylanması üzerine Kadet Partisi'nin bakanları kabineden çekildiklerini ilan ettiler (1 Temmuz akşamı)⁸⁶. Geçici Hükümet, Kurucu Meclis'in nihai kararına bağlı olmakla birlikte Ukraynlara özerklik tanımaktaydı⁸⁷. 3-5 Temmuz tarihlerinde Petrograd'da bir halk ayaklanması daha meydana geldi. Ayaklanmanın sebebi hakkında bir fikir birliği yoktur. Bazı tarihçiler, gelişen ayaklanmanın koalisyonun bozulmasıyla –tamamen sosyalist bir kabine kurmak için- doğrudan ilgisi olduğunu düşünmektedir. Bazı tarihçiler ise ayaklanmayı askerî yetkililer tarafından cepheye düşmana karşı ilerlemeyi reddeden birliklere uygulanan sert önlemlerin garnizon askerleri arasında yarattığı hoşnutsuzluk ve yıkımlara bağlamaktaydı⁸⁸. Petrograd Garnizonu'ndan Birinci Makineli Tüfek Alayı'nın cepheye sevkiyatı kararının askerler tarafından uygulanmak istenmemesi de başka önemli bir sorun teşkil etti⁸⁹. Dönemin tanıkları katılımcıların sayısını 1 milyona kadar yükseltirken büyük ölçüde organize olmuş Kronştad denizcileri, askerler ve Petrograd fabrikalarında çalışan işçiler ayaklanmaya katıldı. Geçici Hükümet'e duyulan güven sarsıldı. Hükümet ve ordu komutanları arasında tansiyon arttı⁹⁰. Temmuz krizinden sonra 25 Temmuz tarihinde ikinci koalisyon kabinesi kuruldu ve Kerenski başbakan oldu⁹¹. Bu sefer sosyalist üyeler çoğunlukta idi. 11 sosyalist parti temsilcisi, 7 liberal parti temsilcisi hükümete katıldı⁹².

Temmuz olayları konusunda Bolşeviklerin rolü konusunda fikir ayrılığı olmasına rağmen Kerenski, bu olayı Lenin'in örgütlediği işçilerle askerlerin Petrograd'daki silahlı ayaklanma teşebbüsü olarak gördü⁹³. Temmuz ayaklanması sonrası Lenin, “*Bütün İktidar Sovyetlere*” sloganını geçici bir süre terk etti⁹⁴. 6 Temmuz'da Geçici Hükümet, Lenin, Kamenev ve Zinovyev gibi Bolşevik liderler ile Bölgearası Komite liderleri Troçki ve Lunaçarski'nin tutuklanmasını istedi⁹⁵. Lenin ve Zinovyev, Finlandiya'ya kaçtılar⁹⁶.

C. Kornilov Askerî Darbesi

Askerî bir diktatörlük kurmak için komplo hazırlama fikri, Şubat Devrimi'nin ilk günlerinde belirli subay çevrelerinde ve bazı Petrograd kapitalistlerinde geniş ama gevşek örgütlenmiş bir hareket olarak doğdu. Birçok önemli kişi şu ya da bu şekilde bu işe karıştılar. Petrograd'ı ele geçirecek askerî diktatörlük kurma planı Moskova Devlet

⁸⁶ Kerenski, *a.g.e.*, s. 243.

⁸⁷ Carr, *a.g.e.*, c. 2, s. 270.

⁸⁸ Alexander Rabinowitch, *Bolşevikler İktidara Geliyor*, Çev. Levent Konyar, Yordam Kitap, İstanbul 2016, s. 31.

⁸⁹ Rabinowitch, *Devrimde Doğru Petrograd Bolşevikleri ve 1917 Temmuz Ayaklanması*, s. 115-124.

⁹⁰ Fitzpatrick, *a.g.e.*, s. 57.

⁹¹ Kerenski, *a.g.e.*, s. 245-246.

⁹² Alekseyev, *a.g.e.*, s. 35.

⁹³ Kerenski, *a.g.e.*, s. 243; Wood, *a.g.e.*, s. 52.

⁹⁴ Service, *a.g.e.*, s. 348-349, 359.

⁹⁵ Rabinowitch, *a.g.e.*, s. 93., s. 158.

⁹⁶ Carr, *a.g.e.*, s. 93.

Konferansı'ndan önce hazırlandı⁹⁷. 1917 bahar ve yaz ayları sırasında bu sivil sağcı örgütler diktatörlük için aralarında General Alekseyev, General Brusilov ve Amiral Kolçak'ın da bulunduğu önde gelen askerî kişilikleri düşündüler. Ancak Temmuz sonunda beklenen aday Rus ordusuna yeni atanan Başkomutan Lavr Kornilov oldu⁹⁸.

25-28 Ağustos tarihleri arasında düzenlenen Moskova Devlet Konferansı'nda, Kerenski ve 18 Temmuz'da Rus Orduları Başkomutanı tayin edilen Kornilov'u destekleyenler arasında iki düşman kampın varlığı görüldü⁹⁹. Konferans, bütün sınıf ve grupların temsilcileriyle doğrudan temasa geçerek ülkenin nabzını yoklamak, hükümetin politikasını ve sorunları açıklamak amacıyla toplanmıştı. Konferansa bütün demokratik örgütlerin temsilcileri katıldı. Temsilcisi olmayan gruplar, aşırı sağcı monarşistler ile konferanstaki konuşma kurallarını kabul etmeyen Bolşeviklerdi. Konferansın toplandığı günlerde Kerenski, kendisine karşı bir darbe hazırlandığını bilmekteydi. Hatta kapanış konuşmasında böyle bir darbe girişiminin şiddetle ezileceğini söyledi¹⁰⁰. Fakat Moskova Devlet Konferansı'ndan sonra yapılan soruşturmada herhangi birini cezalandırmak için kanıt bulunamadı¹⁰¹. Milyukov, konferans esnasında Kornilov'la olan konuşmasından sonra darbenin yapılacağı tarihi, Kadet bakanların Geçici Hükümet'ten ayrılacaklarını biliyordu ama herhangi bir girişimde bulunmadı. Kornilov'un gönderdiği genç subaylarla konuşmuş olan Progressiv (İlerici) liderleri de aynı şekilde davrandılar. Kornilov'u hiç olmazsa pasif olarak desteklemeyi tercih ettiler. Müttefik Devletler de Kornilov'u desteklediler. Geçici Hükümet, cephede ve ülkede düzeni sağlamak için Kornilov'un programına uygun şekilde acele önlem almayacaksa Rusya'ya her türlü yardım kesilecekti¹⁰². Ancak Kornilov'un başkente sevk ettiği süvari birliği, demiryolu işçilerinin engellemesiyle başkente giremedi. Ayrıca askerler, sosyalist propagandanın etkisine girdi ve tek bir el silah dahi atmadan bozguna uğradı. Kornilov ve yardımcıları Denikin ve Lukomskiy tutuklandılar (28 Ağustos-1 Eylül)¹⁰³.

Kornilov vakasından sonra ılımlı sosyalistler Petrograd Sovyeti'nde kontrolü kaybettiler. 31 Ağustos tarihinde Bolşevikler Petrograd Sovyeti'nde, 5 Eylül'de Moskova Sovyeti'nde çoğunluğu kazandılar¹⁰⁴. Hükümet sorununu görüşmek üzere 14-22 Eylül tarihleri arasında Petrograd'da toplanan Demokratik Devlet Konferansı, sadece sosyalistlerden oluşan Sovyetlere dayalı bir hükümetin kurulmasını reddetti¹⁰⁵. Son kabine (üçüncü koalisyon hükümeti) 25 Eylül tarihinde kuruldu. Sadece bir aylık ömrü oldu. 25 Eylül'de Troçki Petrograd Sovyeti başkanı seçildi¹⁰⁶.

Her ne kadar “*Bütün İktidar Sovyetlere*” sloganının gerçekten ne anlama geldi-

⁹⁷ Kerenski, *a.g.e.*, s. 286.

⁹⁸ Alexander Rabinowitch, *Bolşevikler İktidara Geliyor*, s. 121.

⁹⁹ Stepanov, *a.g.e.*, s. 38.

¹⁰⁰ Kerenski, *a.g.e.*, s. 250, 255-257, 297. Milyukov, Kerenski'ye bir savcının haber verdiğini yazmaktadır. Milyukov, *a.g.e.*, s. 323

¹⁰¹ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, s. 323.

¹⁰² Kerenski, *a.g.e.*, s. 299-301, 314-315, 319.

¹⁰³ Liebman, *a.g.e.*, s. 233-235.

¹⁰⁴ Fitzpatrick, *a.g.e.*, s. 61.

¹⁰⁵ Alexander Rabinowitch, *Bolşevikler İktidarda*, Çev. Can Saday, Hakkı Başgüney, Nihan Elmas, Yordam Kitap, İstanbul 2016, s. 24.

¹⁰⁶ Rogger, *a.g.e.*, s. 285.

ğinden hiç kimse kesin olarak emin değilse de, Eylül ayının ilk yarısında büyük ve orta boy şehirlerde 80 Sovyet, iktidarın Sovyetlere aktarılması talebini destekledi. İşçilerin çoğu için bu slogan Geçici Hükümet tarafından temsil edilen “burjuvazi” ile koalisyonun bozulması ve Sovyet MYK’daki bütün partileri temsil eden tamamen sosyalist bir hükümetin kurulması anlamına gelmekteydi. Lenin, bir ayaklanma düzenlenmesini talep etmekteydi. 20 Ekim’de başlaması planlanan İkinci Rusya Sovyetleri Kongresi beklenerek iktidarın Sovyetlere demokratik yollardan geçmesine olanak sağlamanın daha iyi olacağına inanan Bolşevik liderlerin çoğu iktidara el koyulması konusunda pek hevesli değildiler. Gizlice Petrograd’a dönen Lenin 10 Ekim’de Merkez Komite’yi Geçici Hükümeti ortadan kaldırmak için harekete geçmeye ikna etti. 16 Ekim tarihine gelindiğinde partideki genel hava yeniden bir ayaklanmaya karşıydı. Zinovyev ve Kamanev’in muhalefetleri dolayısıyla ayaklanmanın hazırlıkları Troçki’ye kaldı¹⁰⁷.

Geçici Hükümet, 6 Ekim’de garnizonun yarısının Almanların ilerleyişine karşı savunma amacıyla şehir dışına çıkarılacağını duyurdu. Bunu başkenti en devrimci gruptan temizlemeye yönelik bir girişim olarak yorumlayan Sovyet bu nakile direnmek için 9 Ekim’de Askerî Devrim Komitesi’ni (ADK) kurdu. Eğer Sovyet MYK’daki ılımlı sosyalistler, İkinci Kongre’nin başlama tarihini Bolşevikleri harekete geçmeden ezmeye hazırlanabilmesi için Kerenski’ye zaman kazandırmak için 20 Ekim’den 25 Ekim’e ertelemeselerdi Lenin’in ikinci kongreden önce iktidara el konulması emri uygulanmayabilirdi. 20 Ekim’de hükümet askerlerin naklinin başlamasını emrettiğinde Askerî Devrim Komitesi, birliklere izni olmaksızın harekete geçmemelerini emretti. Kerenski, Askerî Devrim Komitesi’ne karşı harekete geçmenin ilk hamlesi olarak 23 Ekim’i 24 Ekim’e bağlayan gece Bolşeviklerin matbaasının kapatılmasını emrettiğinde Troçki’ye aradığı fırsatı sundu. 24 Ekim’de Kızıl Muhafızlar önemli stratejik noktaların denetimini ele geçirdi¹⁰⁸.

25 Ekim 1917 günü Geçici Hükümet üyeleri tutuklandı ya da kaçtı. Aynı gün Petrograd Sovyeti’nin bir toplantısında Lenin, “işçi ve köylü devriminin zaferini” ilan etti ve Rusya Sovyetleri İkinci Kongresi, Rusya’da tüm iktidarın İşçi, Köylü ve Asker Temsilcileri Sovyeti’ne devredildiğini duyurdu. 26 Ekim tarihinde kongrenin ikinci ve son toplantısında barış ve toprak sorununa ilişkin kararname kabul edildi. Sovnarkom olarak bilinen ilk işçi ve köylü hükümeti olan Halk Komiserleri Konseyi kuruldu¹⁰⁹. Devrimle birlikte Bolşeviklerin diğer sosyalist ve muhalif harekete karşı mücadelesinde yeni bir safhaya girilmiş oldu. Devrim haberleri eyaletlere, Sovyetlerin iktidarı ele geçirdiği yönünde gittiğinden Bolşevikler için bu yerel düzeyde azınlıkta oldukları Sovyetlerin de ele geçirilmesi için başka bir mücadeleyi daha gerektirdi.

SONUÇ

27 Şubat Devrimi, Birinci Dünya Savaşı’nın olumsuz şartları sonucunda bir halk hareketi olarak gerçekleşti. 26 Şubat tarihli II. Nikola’nın Devlet Duması çalışmalarına ara verilmesine dair imzaladığı kararnameye milletvekilleri tarafından uyulmadı ve kabinenin istifası üzerine Devlet Duması milletvekilleri, 27 Şubat tarihinde

¹⁰⁷ Smith, *a.g.e.*, s. 48-49, 51.

¹⁰⁸ *A.g.e.*, s. 51-52.

¹⁰⁹ Carr, *a.g.e.*, C. I, s. 100.

12 kişilik bir Geçici Komite kurdu. Aynı zamanda Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin kurulması iktidarın kaybedileceği endişesiyle Geçici Hükümetin kurulması çabasını hızlandırdı. Ancak böyle bir siyasî yapının kurulmasına izin verilmesi, hükümet kurma ve programı konusunda Petrograd Sovyeti'nin desteğinin alınmasının gerekliliği ilk anda ikili bir yapının meydana geldiğini göstermektedir. Petrograd Sovyeti ideolojik bakış açısı ve örgütsel zayıflıklar nedeniyle Geçici Hükümete iktidarı bıraktı. Bu andan itibaren Petrograd Sovyeti, ülkede sosyalist devrim için gerekli şartları oluşturmaya, karşı devrim çabalarını engellemeye ve Geçici Hükümete baskı yaparak istediklerini elde etmeye çalıştı. Her iki yapı da ülkenin dört bir yanına kendi temsilcilerini gönderdi. Başkentteki Geçici Hükümet üzerine olan Sovyet baskısı gibi yerel bölgelerdeki Sovyetlerin de Geçici Hükümet komiserlerine baskısı var oldu.

Petrograd Sovyeti, 1905 Devrimi'nde de örneği görülen işçilerin kendi aralarında kurdukları bir organizasyon şekliydi. Aynı devrim şartlarında sosyalist milletvekilleri ve temsilcileri tarafından geçmişteki deneyim hatırlanarak kurulmuştu. Devlet Duması başkanı ve diğer milletvekilleri Petrograd Sovyeti'nin kurulmasına izin vermekle büyük hata yapmışlardı. Bunun sebebi, devrimin tam niteliğinin kavranamaması, nasıl bir tutum izleneceği konusunda kararsızlık ve anlaşmazlıkların ortaya çıkmasında aranabilir. Dolayısıyla duruma göre hareket etme görüntüsü vardır. Sol kanat milletvekilleri hariç Duma milletvekillerinin ülkede cumhuriyet ilan edildiğini söylemek yerine monarşinin devamını istemeleri ve halkın oylarıyla seçilen milletvekillerinden oluşan Devlet Duması'nın toplanmasının sağlanmaması yapılan diğer hatalar olmuştur. Bu boşluk başka bir seçim sistemiyle oluşturulan Petrograd Sovyeti'yle dolduruldu.

Ordunun devrime olan desteği Geçici Hükümet ve Petrograd Sovyeti'ni bu konuda rekabete zorlamış, ancak kazanan taraf Petrograd Sovyeti olmuştur. Geçici Hükümet'e devrimin ilk haftalarında olan ordunun güveni daha sonraki haftalarda azaldı. Petrograd Sovyeti'nin 1 No'lu Emri yayımlamasıyla ordu ve Petrograd Garnizonu'nda etkinliği artmaya başladı. Sürekli demokratik barış söylemi ve Bolşeviklerin savaş hakkındaki olumsuz propagandası da Bolşeviklerin ordu içinde güç kazanmasına yardımcı etti. Geçici Hükümetin izniyle, 3 Mart'ta 2 No'lu Emir'in yayımlanması durumu değiştirmede. İlk hükümette Savaş ve Donanma Bakanı olarak görev yapan Guçkov, Petrograd Askerî Bölge Komutanı Kornilov ile Petrograd Sovyeti'nin Garnizon üzerindeki etkisini kırmaya çabaladılar. Ancak başarılı olamadılar. Başkentte neredeyse küçük bir ordu sayılabilecek garnizonun varlığı ve hükümetin kontrolünde olmaması büyük bir sorun teşkil etti. Orduya sahip olamayınca Geçici Hükümet ismen var olan bir kurum haline geldi.

Geçici Hükümet, köylülere toprak dağıtılması gibi acil çözümlenmesi gereken bir sorunu da Kurucu Meclis'in toplanmasına erteledi. Demokratik barış söyleminde ısrar edilmesi ve Galiçya saldırısına hem Geçici Hükümetin hem de Petrograd Sosyalistlerinin destek vermesi halkın nazarında olumlu bir intiba bırakmadı. Petrograd Sosyalistleri, demokratik bir barış imzalanması (ilhaksız ve tazminatsız bir barış antlaşması) ve ekonomik baskıdan kurtulmak için İngiltere ve Fransa tarafından ciddiye alınmak gerektiğini biliyorlardı. Bu da cephede kazanılacak bir zaferle mümkün olabilirdi. Ayrı bir barış antlaşması imzalamanın Rusya'ya kaybettireceği çok şey olabileceğinin farkındaydılar. Toprak meselesinin çözümünü de Geçici Hükümet gibi Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar ertelediler. Bu konular, Lenin ve Bolşeviklerin iktidara

gelmek için kullandıkları ve sömürdükleri konular oldu (ekmek, barış, toprak). Rus halkı savaşa derhal son verilmesini ve askerlerin çoğunu oluşturan köylüler toprak meselesinin çözülmesini istemekteydiler.

Bolşevikler, 27 Şubat Devrimi'nde ve Petrograd Sovyeti'nin kuruluşunda etkin rol oynamadılar. Ancak Lenin, Sovyetlerin halk nezdindeki itibarını ve başarısını görmezden gelemedi. Bolşevikler, 3 Nisan tarihinde Lenin'in Petrograd'a dönmesiyle yavaş yavaş orduda, işçiler arasında ve Petrograd Sovyeti'nde güçlenmeye başladılar. Ancak Lenin de kendi partisine "Nisan Tezlerini" kabul ettirinceye kadar bayağı bir uğraşmak zorunda kaldı. Nisan, Haziran ve Temmuz halk ayaklanmalarında Bolşevik parti üyelerinin etkin propagandası ve katılımı olmasına rağmen, Lenin Petrograd Sovyeti'nin aldığı gösteri yasağına partinin uymasını sağladı. Demek ki tüm iktidarın Sovyetlere geçmesi için uygun zamanın geldiğine inanmıyordu. Temmuz krizi sonrası Finlandiya'ya kaçmak zorunda kaldı.

Geçici Hükümete son yıkıcı darbe de sağ kanata dâhil askerler ve sanayici ve iş adamları tarafından olgunlaştırılan askerî diktatörlük kurma teşebbüsünden geldi. Bu fikir, Şubat Devrimi'nin ilk günlerinden itibaren vardı. Müttefik devletler ve liberal partiler de darbeyi destekledi. Bundan öncekilerde olduğu gibi Petrograd Sovyeti ve işçiler bir kez daha Geçici Hükümete yardım ettiler. Ancak Kornilov darbe girişimi sonrasında Kerenski liderliğindeki hükümetin ayakta kalamayacağı anlaşıldı. İktidarın Sovyetlere devredilmesi fikri halktan büyük destek gördü. Bolşevikler, ılımlı sosyalistlerin Petrograd Sovyeti'nde kontrolü kaybetmesiyle çoğunluğu kazandılar. Bu da ülkede Bolşevik İhtilali'ne giden süreci hızlandırdı. Ülkede Kurucu Meclis'in zorla dağıtılmasından sonra ise demokratik parlamenter bir rejimin uygulanması imkânsız hâle geldi.

KAYNAKÇA

- 1917 Sovyet Devrimi I*, Çev. Alaattin BİLGİ, Evrensel Basın Yayın, İstanbul 2004.
- Aleksandr İvanoviç Guçkov Rasskazıvayet...*, TOO Redaktsiya Jurnalı Voprosı İstorii, Moskova 1993.
- ALEKSEYEV, Sergey Aleksandroviç, *Oktyabrskaya Revolyutsiya*, Molodaya Gvardiya, Moskova Leningrad 1929.
- BOGDANOVIÇ, Tatyana A., *Velikiye Dni Revolyutsii*, Vremennogo Komiteta Gosudarstvennoy Dumı, Petrograd 1917.
- CARR, Edward Hallett, *Bolşevik Devrimi*, Çev. Orhan SUDA, c. 1, Metis Yayınları, İstanbul 2006.
- CARR, Edward Hallett, *Bolşevik Devrimi*, Çev. Orhan SUDA, c. 2, Metis Yayınları, İstanbul 2007.
- ÇERMENSKIY, Yevgeniy Dmitriyeviç, *Fevralskaya Burjuazno-Demokratiçeskaya Revolyutsiya 1917 goda v Rossii*, Voennoye İzdatelstvo Ministerstva Voorujennih Sil Soyuza SSR, Moskova 1937.
- FITZPATRICK, Sheila, *The Russian Revolution*, Oxford University, New York 1994.
- GAYISINSKIY, Mihail Grigoryeviç, *Fevralskaya Revolyutsiya: 1917-1927*, Molodaya Gvardiya, Moskova Leningrad 1927.
- GIZETTI, Aleksandr A., *Borba so Starım Pravitelstvom i Perevorot 27 Fevralya 1917 goda*, Tipografiya N. Ya. Durniyakina, B. Zelenina, Petrograd 1917.
- HOSKING, Djefri, *Rossiya: Narod i İmperiya (1552-1917)*, Popularnaya İstoriiçeskaya Biblioteka, Smolensk 2001.
- İstoriya Vsesoyuznoy Kommunistiçeskoy Partii (Bolşevikov), İzdatelstvo TsK VKP(b) Pravda, 1938.
- KADIŞEV, Arnold Borisoviç, *Fevralskaya Revolyutsiya*, Literaturno-İzdatelskiy Otdel Politupravleniya Revvoensoveta Zapfronta, Smolensk 1921.
- KERENSKI, Aleksandr, *Kerenski ve Rus İhtilali*, Çev. Rasih GÜRAN, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul 1967.
- Kommunistiçeskaya Partiya Sovetskogo Soyuza v Rezolyutsiyah i Reşeniyah Syezdov, Konferentsiyi i Plenumov TsK 1898-1958*, Gosudarstvennoye İzdatelstvo Politiçeskoy Literaturı, 1953.
- KUÇKIN, Andrey Pavloviç, *Fevralskaya Burjuazno-Demokratiçeskaya Revolyutsiya 1917 goda*, Gosudartvennoye Sotsialno-Ekonomiçeskoye İzdatelstvo, Moskova 1938.
- LENIN, Vladimir İlyiç, *Ot Fevralya K Oktyabriyu*, Partizdat TsK VKPb, Moskova 1937.
- LENIN, Vladimir İ., *Polnoye Sobraniye Soçineniyi 31*, İnstitut Marsizma-Leninizma Pri TsK KPSS İzdatelstvo Politiçeskoy Literaturı, Moskova 1969.
- LIEBMAN, Marcel, *Rus Devrimi Bolşevik Zaferinin Kökenleri, Aşamaları ve Anlamı*, Çev. Samih TİRYAKİOĞLU, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2017.
- MILYUKOV, Pavel N., *Vospominaniya*, T. 2, İzdatelstvo İmeni Çehova, New York 1955.
- MILYUKOV, Pavel N., *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, ROSSPEN, Moskova 2001.

- NIKOLAYEV, Andrey B., *Gosudarstvennaya Duma v Fevralskoy Revolyutsii: Oçerki İstorii*, Çastny İzdatel P. A. Tribunskiy, Ryazan 2002.
- PIMENOVA, E. K., *Dni Velikago Perevorota Oçerki Velikoy Russkoy Revolyutsii s İllyustratsiyami*, Knigaizdatelstvo Blago, Petrograd 1917.
- Pravda 1917 g.*, (Polnyy Tekst pod obşey red. K. S. Eremeyeva, M. S. Olminskogo, M. A. Savelyeva, M. İ. Ulyanovoy), Vıpusk Pervyy, Leningradskiy Oblit, Leningrad 1927.
- RABINOWITCH, Alexander, *Devrime Doğru Petrograd Bolşevikleri ve 1917 Temmuz Ayaklanması*, Çev. Serpil PEHLİVAN, Yordam Kitap, İstanbul 2014.
- RABINOWITCH Alexander, *Bolşevikler İktidara Geliyor*, Çev. Levent KONYAR, Yordam Kitap, İstanbul 2016.
- RABINOWITCH, Alexander, *Bolşevikler İktidarda*, Çev. Can SADAY, Hakkı BAŞGÜNEY, Nihan ELMAS), Yordam Kitap, İstanbul 2016.
- Raboçiyeye i İntelligentsiya Rossii v Epohu Reform i Revolyutsii 1861-Fevral 1917 g.*, Russko-Baltiyskiy İnformatsionny Tsentri BLİTS, S. Petersburg 1997.
- REED, John, *Dünyayı Sarsan On Gün*, Çev. Erdoğan GÜRKAN, Roman Yayınları, İstanbul 2002.
- RODZIYANKO, Mihail V., *Kruşeniye İmperii i Gosudarstvennaya Duma i Fevralskaya 1917 goda Revolyutsiya*, İKAP, Moskova 2002.
- ROGGER, Hans, *Russia in the Age of Modernisation and Revolution 1881-1917*, Longman Group Limited, New York 1983.
- STEPNOY, Nikolay A., *Etapı Velikoy Russkoy Revolyutsii*, İzdatelstvo Step, Samara 1918.
- SERVICE, Robert, *Lenin*, Çev. Suat KAYA, Abis Yayınları, Ankara 2014.
- STALIN, İosif V., *Soçineniya*, T. 3, Gosudarstvennoye İzdatelstvo Politicheskoy Literaturı, Moskova 1954.
- SMITH, S. A., *Rus Devrimi*, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Dost Kitabevi, Ankara 2010.
- Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno Demokratiçeskoy Partii 1915-1917 gg.*, T. 3, K. 1, , ROSSPEN, Moskova 2000.
- TROÇKI, Lev, *Rus Devriminin Tarihi Şubat Devrimi: Çarlığın Devrilmesi*, Çev. Bülent TANATAR, c. I, Yazın Yayıncılık, İstanbul 1988.
- WOOD, Alan, *The Origins of the Russian Revolutions 1861-1917*, Routledge, Londra 2003.